

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira,
Mustialankatu 3
00790 Helsinki.

Lausuntopyyntö Oiva valvontatietojen julkistamisjärjestelmän ohjeesta

Viite Dnro Evira/1627/0004/2015

Lausuntona Oiva valvontatietojen julkistamisjärjestelmän ohjeesta Suomen Leipuriliitto ry toteaa seuraavaa:

Ohjeen sivulla 5 todetaan, että ”ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen valvontalomakkeella tarkastettavat asiat on jaettu 16 asiakokonaisuuteen, jotka sisältävät yhteensä 60 tarkastettavaa asiaa”. Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen kohdalla ”tarkastettavat asiat on jaettu 17 asiakokonaisuuteen ja 86 tarkastettavaan asiaan”. Käsitteemme mukaan, vaikka asiaa ei ohjeessa mainita, niin Eviran näkemys on, että valvontatarkastuksen yksittäisen tarkastuskohdan heikoin arvosana otetaan edelleen julkaistavaksi yleisarvosanaksi?

Suomen Leipuriliitto toteaa, että Suomen Leipuriliitto ja sen jäsenyritykset eivät hyväksy nykyistä valvontatietojen julkaisemistapaa, jossa tarkastuksen yksittäisen tarkastuskohdan heikoin arvosana otetaan julkaistavaksi yleisarvosanaksi. Katsomme, että viraston määräämä julkaisutapa on kohtuuton. Näkemyksemme on, että tarkastustulos tulee määrittää jollakin muulla tavoin, esimerkiksi annettujen arvosanojen keskiarvon perusteella.

Suomen Leipuriliitto toteaa, että hallintolain (2003/434) 2 luvun 6 §:ssä (hyvän hallinnon perusteet) todetaan, että viranomaisten toimien tulee olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Hallintolain taustalla olevassa hallituksen esityksessä (s. 55) todetaan, että ”viranomaisten harkintavaltaa ohjaaviin oikeusperiaatteisiin kuuluu myös suhteellisuusperiaate. Käytännössä suhteellisuusperiaate edellyttää, että viranomaisen mitoittaa toimintansa alimmalle sellaiselle tasolle, jolla saadaan aikaan tarvittava vaikutus”. Suhteellisuusperiaatteella on tärkeä merkitys erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa viranomaisen joutuu harkitsemaan hallinnon asiakkaan kannalta epäedullisia oikeudellisia seuraamuksia. Tällaisia esiintyy usein erityyppisessä valvontatoiminnassa, kuten työsuojelu- ja rakennusvalvonnassa. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti toimen on oltava tarpeellinen ja välttämätön asetetun tavoitteen saavuttamiseksi”. Katsomme, että tämä viranomaistoimintaa velvoittava suhteellisuusperiaate jää huomioimatta, jos Oiva-valvonnan tulosten julkaisemisessa yksittäisen tarkastus-

kohdan huonoin arvosana otetaan julkistettavan tarkastusraportin yleisarvosanaksi. Tämäntapainen julkaisutapa ei ole missään kohtuullisessa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Toteamme, että elintarvikelaissa saati sen taustalla olevassa hallituksen esityksessä ei ole mitään mainintaa siitä, että tarkastuksen tuloksen pitäisi määrätä huonoimman yksittäisen arvosanan mukaan.

Korostamme, että tässä asiassa tulee erottaa toisistaan kaksi eri asiaa: toisaalta Oiva-tulosten julkaisutapa ja toisaalta se, mihin toimenpiteisiin elintarvikealan toimijan tulee ryhtyä, jos tarkastuksessa havaitaan jotain epäkohtia (tai puutteellisuuksia). Jos tarkastuksessa havaitaan jokin epäkohta, on itsestään selvää, että tällainen epäkohta tulee korjata mahdollisimman nopeasti (viranomaisen antaman kohtuullisen määräajan puitteissa). Kokonaan toinen asia on se, että tällaisesta epäkohdasta tiedotetaan julkisesti esimerkiksi valtakunnallisilla nettisivuilla (tai yrityksen sisäänkäynnin yhteydessä). Nykyisessä muodossaan Oiva-valvontatulosten julkaisutapa on asiaton ja kohtuuton, eikä tällaisella julkaisutavalla ole mitään tekemistä elintarviketurvallisuuden kanssa. Yksittäisestä epäkohdasta tehty julkinen tiedonanto voi olla yrityksen toiminnan kannalta kohtalokasta.

Ohjeen sivulla 4 todetaan, että "Kuluttajan tulee saada Oiva -raportista käsitys elintarvikehuoneiston toiminnasta". On selvää, että kuluttajan mielikuva yksittäisen yrityksen toiminnasta helposti vääristyy, jos yksittäisen tarkastuksen huonoin arvosana otetaan julkistettavan tarkastusraportin yleisarvosanaksi. Tällöin on suuri vaara siihen, että kuluttajat ryhtyvät välttämään yrityksen tuotteita, vaikka elintarvikealan toimija korjaisikin havaitun epäkohdan nopeasti kuntoon.

Lisäksi on syytä huomioida, että Oiva-valvontatarkastukset ja tarkastuksessa tehtävät päätökset perustuvat viime kädessä aina yksittäisen valvontaviranomaisen omaan harkintaan ja päätelmiin. Tämän vuoksi on täysin selvää ja luonnollista, että eri tarkastajat tekevät samanlaisistakin asioista erilaisia johtopäätöksiä. Yksittäisten ihmisten tekemissä päätöksissä on aina kysymys inhimillisestä toiminnasta, jota ei millään koulutuksella pystytä muuksi muuttamaan. Katsomme, että valvontatarkastajien samanlaisissa asioissa tekemät toisistaan poikkeavat tulkinnat tulevat olemaan iso ongelma elintarvikeyritysten tasapuolisessa kohtelussa. Tästäkään syystä johtuen yksittäisen tarkastuksen huointa arvosanaa ei saa ottaa julkistettavan tarkastusraportin yleisarvosanaksi.

Katsomme, että on erityisen kohtuutonta, että tarkastuksen huonoin arvosana otetaan julkistettavan tarkastusraportin yleisarvosanaksi esimerkiksi "korjattavaa-tilanteessa", jossa elintarviketurvallisuus ei ole mitenkään vaarantunut. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi valvontaviranomaisen ja toimijan välillä elintarviketietoasetuksen määräysten tulkintaeroista koskien tuotteiden pakkausmerkintöjä.

Ohjeen sivulla 9 todetaan, että "Huono-arvosana voidaan kuitenkin antaa tapauksessa, jossa korjattava-arvosana on annettu aikaisemmin ja epäkohtia ei ole korjattu annetussa määräajassa". Tältä osin toteamme, että tarkastusraportin arvosanojen tulee perustua elintarviketurvallisuuteen, eikä yrityksen edustajan mahdolliseen passiivisuuteen (tai mahdollisesti jopa inhimilliseen unohdukseen). Katsomme, että huono-arvosanaa ei tällaisessa tapauksessa voida antaa, jos puute ei vaaranna mitenkään elintarviketurvallisuutta (vrt. edellinen kappale). "Korjattavaa-tilanne" ei muutu "huonoksi", vain

sillä perusteella, että valvontaviranomaisen antamaa määräystä ei ole toteutettu annetussa määräajassa. Tältä osin Eviran on syytä ryhtyä johonkin muihin mahdollisiin toimenpiteisiin epäkohdan korjaamiseksi, kuin ryhtyä jakamaan elintarvikealan toimijoille ”rangaistuksia”.

Ohjeen sivulla 13 todetaan, että ”Internet-sivulla tulee näkyä kolmen viimeisimmän tarkastuksen Oiva-raportit”. Tältä osin ihmettelemme, miksi Evira näkee tarpeelliseksi aiheuttaa yrityksille mahdollisesti ylimääräistä haittaa sillä, että vanhojen asioiden tulee näkyä nettisivuilla? Vanhoilla asioilla ei ole tehtyjen korjaavien toimenpiteiden jälkeen enää mitään tekemistä elintarviketurvallisuuden kanssa.

Ohjeen sivulla 3 todetaan, että ”viranomaisvalvonta todentaa, että toimija tuottaa turvallisia elintarvikkeita”. Tältä osin toteamme, että kerran tai kahdesti vuodessa tehtävällä satunnaistarkastuksella ei voida mitenkään todentaa sitä, tuottaako toimija tosiasiallisesti turvallisia elintarvikkeita vai ei. Viranomaisvalvonnalla ja yksittäisillä tarkastuskäynneillä tarkastetaan elintarvikealan toimijoiden toiminnan lainmukaisuutta.

Lisäksi haluamme tuoda esille sen, että tuontituotteet kilpailevat samoilla päivittäistavara- ja suurtalousmarkkinoilla Suomessa valmistettujen elintarvikkeiden kanssa. Tuontituotteet eivät kuitenkaan kohtaa samaa Oivan arviointitulokseen liittyvää imago-riskiä kuin kotimaassa valmistetut leipomo- ja konditoriatuotteet. Tarkastustuloksen julkaisujärjestelmä ei ole siten kilpailuneutraali tuontituotteiden ja kotimaisten tuotteiden kesken.

On syytä muistaa, että elintarviketurvallisuus on Suomessa erittäin korkealla tasolla. Hyvä yhteistyö Eviran, terveystarkastajien ja leipomoalan toimijoiden kesken on tärkeää, jotta näin tulee olemaan myös tulevaisuudessa. Vastakkainasettelua elintarvikevalvonnan ja elintarvikealan toimijoiden välillä tulee välttää. Kuluttajien luottamuksen säilyttäminen kotimaassa tuotettuja elintarvikkeita kohtaan on kaikkien osapuolten yhteinen tavoite. Kun yhteinen tavoite on sama, niin toimenpiteiden tämän tavoitteen toteuttamiseksi tulee olla kaikkien osapuolten kannalta kohtuullisia.

Kunnioitavasti

SUOMEN LEIPURILIITTO RY

Mika Väyrynen
toimitusjohtaja